

مطالعه تطبیقی مجالس آسیایی: کشور هند لوک سابها و راجیا سابها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل: ۱۹۲۱۱
کد موضوعی: ۲۶۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۵/۲۳

عنوان گزارش:

مطالعه تطبیقی مجالس آسیایی:
کشور هند
لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها

نام دفتر:

مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین کننده:

سیدحسین حسینی

همکار:

مریم ابوالحسنی

ناظر علمی:

مصطفی دلاورپوراقدم

گرافیک و صفحه‌آرایی:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

سیده مرضیه موسوی راد

واژه‌های کلیدی:

۱. مجلس لوک ساب‌ها
۲. مجلس راجیا ساب‌ها
۳. مجلس شورای اسلامی
۴. دیپلماسی اقتصادی
۵. گروه‌های دوستی
۶. احزاب پارلمانی

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۶
مقدمه.....	۷
گفتار اول - جایگاه مجلس و ریاست جمهوری در قانون اساسی هند.....	۸
گفتار دوم - نقش و جایگاه رئیس جمهور در نظام قانونگذاری هند.....	۱۰
گفتار سوم - ساختار، کارکرد و اهداف مجلس لوک سابها.....	۱۲
گفتار چهارم - ساختار، کارکرد و اهداف مجلس راجیا سابها.....	۱۴
گفتار پنجم - ابتکار و فرایند قانونگذاری در هند.....	۱۵
گفتار ششم - احزاب مجلسین هند.....	۱۶
گفتار هفتم - ارکان پژوهشی و آموزشی وابسته به مجلسین هند.....	۱۸
گفتار هشتم - جمع بندی و نتیجه گیری.....	۲۴
منابع و مأخذ.....	۲۴

فهرست تصاویر

تصویر ۱. موقعیت جمهوری اسلامی ایران و هند در کریدور شمال - جنوب.....	۸
تصویر ۲. رئیس جمهور و نخست وزیر هند.....	۱۰
تصویر ۳. لوگوی پارلمان و رئیس لوک سابها (مجلس نمایندگان).....	۱۴
تصویر ۴. لوگو، رئیس و معاون رئیس مجلس سنا (راجیا سابها).....	۱۵
تصویر ۵. آرای احزاب در انتخابات ۲۰۱۴ و ۲۰۱۹ پارلمان هند.....	۱۷
تصویر ۶. مدت حکمرانی نخست وزیران هند از بدو استقلال تاکنون.....	۱۸
تصویر ۷. لوگو، بنیان گذار و رئیس هیئت مدیره مرکز مطالعات سیاست پژوهی.....	۲۱
تصویر ۸. لوگوی ارکان آموزشی وابسته به مجلسین هند.....	۲۴

فهرست جدول

جدول ۱. وظایف و صلاحیت های رئیس جمهور هند.....	۱۱
جدول ۲. کمیته های اصلی و فرعی مرکز مطالعات سیاست پژوهی هند.....	۲۱

مطالعه تطبیقی مجالس آسیایی: کشور هند لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها

چکیده

اندونزی نه تنها فرایند توسعه منطقه‌گرایی پارلمانی را تسریع می‌نماید، بلکه به تحکیم روابط پایدار با اعضای سازمان همکاری شانگهای کمک می‌کند. در این میان، آشنایی نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی به‌ویژه اعضای گروه دوستی قوه مقننه با ساختار و مأموریت مجلسین هند، نقش مهمی را در شناسایی ظرفیت‌های مغفول ترمیم و توسعه روابط پارلمانی دو کشور ایفا می‌کند.

یکی از بهترین روش‌های ارتقای کیفیت قانونگذاری و تحول در کارکرد وظایف نمایندگی مجلس شورای اسلامی، بررسی تطبیقی مجالس قانونگذاری دنیا و مستندسازی تجارب آنهاست. یکی از اولویت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در گام دوم انقلاب، ریل‌گذاری فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه به سمت تحقق قرن پیش‌رو - قرن آسیاست. در این میان توسعه دیپلماسی پارلمانی با مجالس تأثیرگذار آسیا همچون هند، روسیه، چین، مالزی و

خلاصه مدیریتی

مشترک در منطقه آزاد چابهار، امنیت پایدار در منطقه، فعالیت‌های تهاتری و نحوه دل‌زدایی در روابط دو کشور از ظرفیت مناسبی در مذاکرات پارلمانی دوجانبه برخوردار است.

در قانون اساسی هند، به دلیل تنوع بالای قومی و فرهنگی، حکمرانی محلی ایالت‌ها تقویت شده و مجالس ایالتی و فرمانداری‌ها در بسیاری از حوزه‌ها، سیاست‌های مستقلی نسبت به مرکز دارند. از طرفی مجالس محلی هم‌زمان با نقش‌آفرینی در انتخابات رئیس‌جمهور یا داشتن سهمیه در مجلس راجیا ساب‌ها (مجلس سنا) در گستره ملی نیز ایفای نقش می‌کنند. به عبارتی یکی از دلایل ثبات سیاسی هند، توجه به حکمرانی محلی و استقلال نسبی ایالت‌ها در برخی حوزه‌های تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری است.

حزبی که اکثریت را در مجلس لوک ساب‌ها به دست آورده است دولت را در هند تشکیل می‌دهد. به همین دلیل طراحی برنامه‌ای منسجم برای توسعه

بیان/شرح مسئله

هند یکی از کشورهای مهم عضو سازمان همکاری شانگهای است و آشنایی نمایندگان مجلس شورای اسلامی به‌ویژه اعضای گروه دوستی قوه مقننه با ساختار، ترکیب و مأموریت مجالس لوک ساب‌ها (مجلس عوام یا نمایندگان هند) و راجیا ساب‌ها (مجلس سنا) به شناسایی ظرفیت‌های مغفول توسعه دیپلماسی پارلمانی متوازن برای گسترش همکاری‌های مشترک در چابهار، کریدور راه، امنیت راهبردی در خلیج فارس و گسترش ظرفیت‌های دیپلماسی اقتصادی و انرژی کمک می‌کند.

نقطه نظرات/یافته‌های کلیدی

بررسی برنامه‌های بازوی پژوهشی مجلسین هند بیانگر جایگاه مهم تروریسم‌زدایی و توسعه دیپلماسی اقتصادی در سیاست‌های منطقه‌ای هند است. به همین دلیل نحوه حمایت مجالس دو کشور برای پیشبرد طرح‌های

بیشترین رقابت حزبی برای تصاحب کرسی‌های هفدهمین دوره مجلس نمایندگان (لوک سابها) بین دو حزب قدرتمند «بهاراتیا جاناتا» و «کنگره ملی هند» بود و سایر احزاب، اقبالی برای اثرگذاری بر سیاست‌های مجلس نمایندگان هفدهم نداشتند و به نظر می‌رسد در انتخابات هفدهمین دوره مجلس لوک سابها، رقابت همچنان بین دو حزب مذکور باشد. به همین دلیل افق ریزنی‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی همچنان باید به سمت رهبران و قانونگذاران شاخص این دو حزب متمرکز باشد.

■ پیشنهاد راهکارهای تقنینی

توصیه می‌شود بخشی از نقشه راه مذاکرات دیپلماتیک مجالس دو کشور به سمت سازوکارهای تأسیس اتحادیه بین‌المجالس شانگهای و بررسی نحوه اشتراک‌گذاری ظرفیت مجالس دو کشور برای توسعه منافع مشترک در چهار عرصه گسترش روابط دوجانبه، منطقه‌ای (سازمان همکاری شانگهای)، قاره‌ای (مجمع مجالس آسیا) و جهانی (اتحادیه بین‌المجالس جهانی) متمرکز شود.

روابط دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی با مجلس لوک سابها به صورت مستقیم به دولت سیزدهم برای توسعه دیپلماسی رسمی کمک می‌کند. تمرکز هیئت دیپلماتیک و گروه دوستی مجلس شورای اسلامی باید به سمت رؤسای مجلسین، رؤسای احزاب اکثریت و اقلیت، رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر باشد. مذاکره هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی با نخست‌وزیر هند که خود از قانونگذاران شاخص حزب حاکم در مجلس لوک سابهاست، هم‌افزایی ظرفیت قوه مقننه با دولت سیزدهم برای پیشبرد منافع ملی و منطقه‌ای در عرصه سیاست خارجی را افزایش می‌دهد. در حال حاضر رئیس مجلس لوک سابها، رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر هند از حزب «بهاراتیا جاناتا» هستند.

با توجه به سابقه جنگ و تنش افروزی بین هند و پاکستان، لازم است در روند مذاکرات دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی، توازن راهبردی با این دو کشور لحاظ شود.

در نظام قانونگذاری هند، ابتکار ارائه لایحه فقط با دولت است، زیرا وزیران دولت، نمایندگان حزب اکثریت مجلس لوک سابها در قوه مجریه هستند.

مقدمه

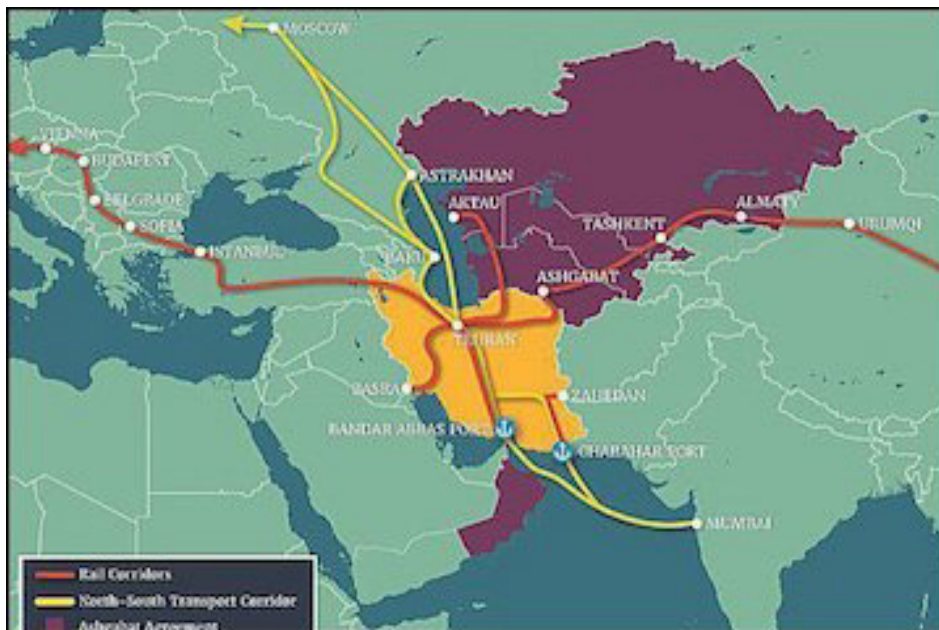
یکی از ملزومات دیپلماسی گام‌به‌گام برای تحقق قرن بیست و یکم - قرن آسیا، توسعه دیپلماسی پارلمانی متوازن با مجالس کشورهای جنوب شرق آسیا و مجالس عضو «سازمان همکاری شانگهای» است. در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران، روسیه، چین، هند، قزاقستان، قرقیزستان، پاکستان، تاجیکستان و ازبکستان از اعضای رسمی سازمان همکاری شانگهای هستند. در این میان کشور هند با گستره وسیع جغرافیایی و جمعیتی، به ترتیب هفتمین کشور بزرگ و دومین کشور پرجمعیت دنیا [۱] و از لحاظ بیوفناوری، فناوری اطلاعات، انرژی اتمی، علوم پزشکی و صنعت کشاورزی در زمره کشورهای سرآمد جهان است [۲]. گفتنی است جمعیت هند تا مه ۲۰۲۲، حدود ۱/۳ میلیارد نفر بود [۳] که نزدیک به ۲۰۰ میلیون نفر آن را مسلمانان تشکیل می‌دهند که پس از اندونزی و پاکستان بیشترین جمعیت مسلمان را دارد [۴].

عضویت رسمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان همکاری شانگهای و اهتمام کشورمان برای احیای جاده ابریشم و توسعه کریدور شمال - جنوب و همچنین اهمیت بالای ریل‌گذاری دقیق سیاست‌ها در راهبرد قرن پیش‌رو - قرن آسیا، موجب شده‌اند گسترش روابط پارلمانی با هند از جایگاه ویژه‌ای در راهبرد دیپلماسی پارلمانی و رسمی جمهوری اسلامی ایران برخوردار باشد. از طرفی جمهوری اسلامی ایران و هند به دلیل اشتراکات تاریخی و فرهنگی از یک ارتباط بین‌تمدنی برخوردارند که این امر بستر گسترش روابط همه‌جانبه بین دو کشور را هموارتر کرده است [۵].

کریدور یا راه‌گذار بین‌المللی شمال - جنوب، نام پروژه بزرگ حمل‌ونقل است که در پی توافق سه کشور هند، ایران و روسیه در سال ۱۳۷۹ کلید خورد. کریدور بین‌المللی شمال - جنوب در جمهوری اسلامی ایران امکان ترانزیت ریلی کالا از هند و کشورهای خلیج فارس به جمهوری آذربایجان، روسیه و شرق و شمال اروپا فراهم می‌کند؛ بنابراین این کریدور دارای مزیت راهبردی برای هر دو کشور جمهوری اسلامی ایران و هند خواهد بود.

تصویر ۱. موقعیت جمهوری اسلامی ایران و هند در کریدور شمال - جنوب

گفتنی است الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به سازمان همکاری شانگهای در ۱۴۰۱/۱۱/۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و از ۱۴۰۱/۱۱/۱۶ ابلاغ و اجرا شده است.^۱

از طرفی شناسایی ظرفیت‌های توسعه دیپلماسی پارلمانی متوازن به صورت دوجانبه در قالب سازمان همکاری شانگهای، فرصت‌های نوینی را در مسیر شکوفایی دیپلماسی اقتصادی به وجود می‌آورد.

گفتار اول - جایگاه مجلس و ریاست جمهوری در قانون اساسی هند

نشده است. قانون این کشور در ۲۶ نوامبر ۱۹۴۹ به تصویب مجلس مؤسسان رسید، ولی در فاصله اندکی برخی مفاد آن تغییر یافت و قسمت عمده آن از ۲۶ ژانویه ۱۹۵۰ معروف به «روز آغاز» یا «روز جمهوری»^۵ اجرایی شده است [۷]. این روز در سراسر هند، تعطیل رسمی است [۸] و در ۲۶ ژانویه ۲۰۲۳، مردم هند هفتاد و چهارمین روز جمهوری را جشن گرفتند [۹]. مبنای بررسی ساختار، وظایف و مأموریت مجلسین هند، استناددهی و رجوع به قانون اساسی ژانویه ۱۹۵۰ میلادی است. براساس قانون اساسی هند، اختیار ایالت‌ها در فرایند قانونگذاری افزایش قابل توجهی یافته است. مهم‌ترین تغییر از زمان قانون اساسی ۱۹۵۰، افزایش تعداد ایالت‌ها و سازماندهی مجدد آنها

یک روز پس از استقلال پاکستان از استعمار انگلیس پس از تصویب «قانون استقلال هند»^۲ در پارلمان انگلیس در دوره پادشاهی جرج ششم، کشور هند نیز در ۱۵ اوت ۱۹۴۷ استقلال یافت. در آن زمان، پاکستان، نپال و بنگلادش نیز جزو سرزمین هند بود. این روز در تقویم هند به عنوان «روز استقلال هند»^۳ از استعمار انگلیس نام‌گذاری شده و تعطیل سراسری است و مردم آن را جشن می‌گیرند [۶]. «جواهر لعل نهرو» معروف به «پاندیت»^۴ اولین نخست‌وزیر هند بود. پاندیت از ریشه سانسکریت و در زبان فارسی به معنای حکیم و مرجع است.

قانون اساسی هند بیش از هفتاد سال قدمت دارد و در زمره معدود اسناد بالادستی هند است که در گذر زمان با اصلاحات زیاد مواجه

۱. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به سازمان همکاری شانگهای مصوب ۱۴۰۱/۱۱/۴، سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران.

<https://qavanin.ir/Law/Attribute/300533>

2. Indian Independence Act

3. Independence Day of India

4. Pundit

5. Republic Day

البته تفاوت‌هایی بین نظام انتخاباتی هند و نظام‌های وست مینستر وجود دارد. اول آنکه نظام سیاسی هند فدرال است و اختیارات قابل توجهی به مجالس قانونگذاری ایالتی اعطا شده است و دوم آنکه هند از یک نظام ذخیره‌سازی برخوردار است که براساس آن برخی حوزه‌های انتخاباتی برای نامزدهای قبایل فهرست‌بندی شده‌اند [۱۶]. برای مثال همانند نظام پارلمانی انگلیس که دارای دو مجلس نمایندگان و اعیان است، مجلس هند نیز دارای دو مجلس نمایندگان (لوک سابها) و اعیان (راجیا سابها) است. نظام سیاسی هند، یک نظام فدرال است و هر یک از ایالات، دارای قوای مجریه و قانونگذاری مستقل هستند و در چارچوب اصول قانون اساسی به وضع قانون در ایالت خود مبادرت می‌ورزند [۱۷]. هر یک از ایالت‌ها در اداره داخلی خود استقلال نسبی دارند و دارای «سرویزر»، ۷ شورای وزیران و مجلس ایالتی هستند که از این منظر به ساختار سیاسی ایالات متحده آمریکا شباهت دارد.

براساس قانون اساسی ۲۶ ژانویه ۱۹۵۰، قانونگذاری در حوزه‌های بانکداری، دفاعی، سیاست خارجی، دفاعی و ارتباطات در صلاحیت مجلسین مرکزی (مجالس لوک سابها و راجیا سابها) ولی در حوزه‌هایی همچون پلیس، بهداشت عمومی، تجارت و بازرگانی داخلی و نظم عمومی، به صورت مطلق در صلاحیت مجالس ایالتی است، این امر موجب شده است هر گونه اشتباه یا قصور در عملکرد پلیس ایالتی به هزینه ملی تبدیل نشود. از طرفی با اختیارات ایالت‌ها در حوزه بازرگانی داخلی، نوعی رقابت سازنده برای شکوفاسازی اقتصاد داخلی ایجاد شده است.

براساس مرزهای زبانی بوده است. ساختار دولت هند، فدرالی است و ایالت‌ها و سرزمین‌های تحت اداره دولت مرکزی، دارای دولت‌های منتخب و «مجالس ایالتی» هستند.

دولت‌های مرکزی و ایالتی از طریق انتخابات مستقیم تشکیل می‌شوند [۱۰]. دیوان عالی هند نیز متشکل از یک رئیس و ۲۵ قاضی است که به همراه دادگاه‌های عالی هر ایالت، استقلال کامل دارند [۱۱].

نظام سیاسی هند مبتنی بر دموکراسی پارلمانی و دارای «قوه مقننه دومجلسی»^۲ شامل «مجلس لوک سابها»^۳ و «مجلس راجیا سابها»^۴ است [۱۲]. با توجه به نقش تأثیرگذار رئیس‌جمهور در فرایند قانونگذاری، او نیز در کنار مجالس لوک سابها و راجیا سابها، سه رکن نهاد قانونگذاری هند را تشکیل می‌دهند که در اصل هفتادونهم قانون اساسی به آن اشاره شده است [۱۳].

براساس مفاد قانون اساسی هند، یک قانونگذار هم‌زمان نمی‌تواند در هر دو مجلس لوک سابها و راجیا سابها عضو باشد. ۵ وزیرای دولت (شورای وزیران) هم‌زمان در مجلس لوک سابها نیز حضور و حق رأی دارند. شوراهای نیز از پایین‌ترین سطوح در روستاها آغاز می‌شود و تارده‌های بخش، شهر، ناحیه، ایالت و دولت مرکزی ارتقا می‌یابند. شهرداری‌ها نیز استقلال مالی و مدیریتی دارند و شهرداران با رأی اعضای شورا برگزیده می‌شوند [۱۴].

به دلیل سابقه طولانی استعماری انگلیس در هند، برخی ساختارها و فرایندهای سیاسی این کشور از انگلیس و نظام پارلمانی وست مینستر^۵ الگوبرداری شده‌اند [۱۵].

1. State Legislature
2. Bicameral Legislature
3. Lok Sabha (House of the People)
4. Rajya Sabha (Council of States)

6. Westminster
7. Chief Minister

۵. ماده (۱۹۰) قانون اساسی.

گفتار دوم - نقش و جایگاه رئیس‌جمهور در نظام قانونگذاری هند

بر عملکرد دولت نظارت دارد. این وضعیت در مجالس محلی نیز حاکم است. به این ترتیب مهم‌ترین عامل پیشگیری از فساد سیاسی، وجود ابزارهای کافی کنترل، نظارت و نیز تقسیم قدرت میان نهادهای گوناگون در این کشور است. اینکه در هند چگونه توانسته‌اند بین دو نظام فدرالیسم و تمرکزگرایی پارلمانی آشتی بدهند، از آن جهت است که این دو هیچ یک بر دیگری برتری ندارد و برتری تنها به قانون اساسی داده شده است [۱۸].

«دروپادی مورمو»^۱ فرماندار سابق جار کند، اولین رئیس‌جمهور قبيله‌ای هند، دومین رئیس‌جمهور زن و پانزدهمین رئیس‌جمهور هند پس از استقلال این کشور است. او در ۲۵ ژوئیه ۲۰۲۲ به این مسئولیت برگزیده شد. «نارندرا مودی»^۲ نیز چهاردهمین نخست‌وزیر پاکستان از ۲۴ مه ۲۰۱۴ است. هم رئیس‌جمهور و هم نخست‌وزیر از حزب «بهاراتیا جاناتا» هستند که حزب حاکم و اکثریت در مجلس لوک ساب‌هاست.

سمت ریاست‌جمهوری هند هر چند حالت تشریفاتی دارد اما این سمت بالاترین مقام اجرایی بوده و از اختیارات قانونی گسترده‌ای نیز برخوردار است. در هند حداقل سن رئیس‌جمهوری ۳۵ سال بوده اما محدودیتی در حداکثر سن وجود ندارد. رئیس‌جمهور، رئیس دولت و نخست‌وزیر رئیس حکومت است. اگر چه قدرت سیاسی بیش از همه در دست نخست‌وزیر است، اما وجود نهادهای نظارتی گوناگون و تلاش برای حفظ موازنه قدرت موجب تداوم مردم‌سالاری در این کشور شده است. برای مثال در حالی که رئیس‌جمهور بر اساس مفاد قانون اساسی می‌تواند مجلس را منحل کند، مجلس نیز می‌تواند رئیس‌جمهور را از کار برکنار کند. همچنین از آنجا که تمامی اعضای کابینه از میان اعضای مجلس لوک ساب‌ها (مجلس عوام یا نمایندگان) انتخاب می‌شوند، بنابراین انحلال شورای وزیران توسط رئیس‌جمهور تا هنگامی که آنان اکثریت را در مجلس دارند، ممکن نیست. افزون بر این، چون وزیران هم‌زمان نمایندگان مجلس نیز هستند، مجلس به راحتی

تصویر ۲. رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر هند

نارندرا مودی، نخست‌وزیر هند

دروپادی مورمو، رئیس‌جمهور هند

تنها اعضای مجالس لوک ساب‌ها، راجیا ساب‌ها و مجالس ایالتی در رأی‌گیری شرکت می‌کنند. انتخابات ریاست‌جمهوری هند بر اساس یک روش تناسبی و محاسبه‌ای خاص صورت می‌گیرد و رأی‌هریک از اعضای مجالس مرکزی و ایالتی دارای ارزش جداگانه‌ای است و نامزدی که بیشترین امتیاز را به دست آورد بر مسند ریاست‌جمهوری این کشور تکیه می‌زند.

مجالس ایالتی هند به جز ایالت‌های «جامو و کشمیر» و «بیهار» دارای نظام تک‌مجلسی‌اند [۲۰]. گفتنی است هند در تقسیمات کشوری، دارای ۲۸ ایالت و ۸ «مناطق متحد»^۱ یا «نواحی

دوره ریاست‌جمهوری

رئیس‌جمهور حداکثر می‌تواند برای دو دوره ۵ ساله انتخاب شود [۱۹].

روند انتخاب رئیس‌جمهور

به دلیل اینکه رئیس‌جمهور باید نماد هم‌بستگی ملی باشد، نقش مجالس ایالتی نیز در انتخابات رئیس‌جمهور پررنگ است. انتخاب ریاست‌جمهوری هند در این کشور به صورت غیرمستقیم انجام می‌گیرد، یعنی مردم عادی در این انتخابات شرکت نمی‌کنند و

1. Droupadi Murmu
2. Narendra Damodardas Modi
3. Union Territories

■ وظایف و مأموریت‌های رئیس‌جمهور

رئیس‌جمهور، رئیس رسمی قوای مقننه، مجریه، قضائیه و فرمانده کل نیروهای مسلح است [۲۲]. در قانون اساسی، رئیس‌جمهور به‌عنوان رئیس دولت معرفی شده، ولی در محیط میدان، نخست‌وزیر و شورای وزیران مسئولیت اجرایی را بر عهده دارند و در برابر مجلسین هند پاسخگو هستند، با وجود این قانون اساسی وظایفی را برای ریاست‌جمهوری در نظر گرفته که قدرت او را در مدار تصمیم‌گیری‌های کلان سیاست داخلی و خارجی بسیار برجسته ساخته است [۲۳].

با توجه به تکرر بالای موزاییک‌های قومی و فرقه‌ای در هند، رئیس‌جمهوری نماد «هم‌بستگی، وحدت و یکپارچگی ملت»^۸ است [۲۴]. قانون اساسی مهم‌ترین مرجع حقوقی برای مطالعه دامنه صلاحیت‌های رئیس‌جمهور است. این نقش رئیس‌جمهور هند، همانند نقش پادشاه یا ملکه در ساختار سیاسی و کابینه انگلیس است [۲۵].

هم‌پیوسته است. «جزایر آندمان و نیکوبار»،^۱ «چاندیگر»،^۲ «دادرا و ناگار هاولی»،^۳ «دامان و دی»،^۴ «لاکشادویپ»،^۵ «ناحیه پایتخت دهلی»، «پودوچری»^۶ و جامو و کشمیر،^۷ هشت منطقه متحد محسوب می‌شوند [۲۱]. در نتیجه هند دارای ۳۵ مجلس ایالتی است که با توجه به گسترده‌گی جغرافیایی و تنوع بالای قومی و فرهنگی، توسعه حکمرانی محلی و تشکیل مجالس ایالتی از مزیت‌های قانون اساسی هند است و با این شیوه توانسته نظر و دغدغه اقوام و خرده فرهنگ‌های ایالتی را در سپهر تصمیم‌سازی کشور منعکس نموده و از چندپارگی کشور پیشگیری نماید. مرجع رسیدگی‌کننده به هرگونه مشکلی در خصوص انتخاب رئیس‌جمهوری هند، دادگاه عالی هند است. البته رئیس‌جمهوری هند ریاست اجرایی کشور را بر عهده ندارد و این مسئولیت سیاسی بر عهده نخست‌وزیر است.

جدول ۱. وظایف و صلاحیت‌های رئیس‌جمهور هند

توضیحات	وظایف رئیس‌جمهور
ماده ۶۵) قانون اساسی هند	حفاظت و مراقبت از اجرای دقیق مفاد قانون اساسی
همان‌گونه که رئیس‌جمهور هند بالاترین مقام اجرایی در سطح کشور است، فرمانداران نیز بالاترین مقام اجرایی در ایالت‌ها محسوب می‌شوند.	انتصاب فرمانداران کل، قضات دیوان عالی و قضات دیوان حسابرسی
-	انتخاب دو نفر از هندی‌های انگلیسی‌تبار به‌عنوان قانونگذار مجلس نمایندگان (لوک سابها)
-	انتخاب ۱۲ سناتور از ۲۵۰ سناتور مجلس راجیا سابها
-	اختیار «تعلیق» ^۹ مجلس نمایندگان (لوک سابها) و مجلس سنا (راجیا سابها)
رئیس‌جمهور هند در مراسم افتتاحیه مجلس لوک سابها پس از پایان انتخابات عمومی و همچنین قبل از آغاز جلسات مشترک مجالس لوک سابها و راجیا سابها، برای قانونگذاران سخنرانی و سیاست‌های کلی را ترسیم می‌کند.	احضار قانونگذاران و سخنرانی در صحن پارلمان ^{۱۰}
براساس بند دوم ماده ۸۳) قانون اساسی، رئیس‌جمهور از اختیار انحلال مجلس لوک سابها برخوردار است که از مصادیق آن می‌توان به انحلال مجلس دوازدهم در سال ۱۹۹۹ اشاره کرد. انحلال مجلس لوک سابها باید پس از مشورت با نخست‌وزیر و شورای وزیران انجام شود [۲۶].	اختیار انحلال مجلس لوک سابها ^{۱۱}
با استناد به ماده ۱۱۱) قانون اساسی، لوابح مصوب مجلسین هند پس از توشیح رئیس‌جمهور لازم‌الاجرا هستند.	توشیح لوابح مصوب مجالس نمایندگان و سنا
با استناد به ماده ۲۰۵) قانون اساسی، فرمانداران ایالت‌ها مصوبات مجالس ایالتی را برای رئیس‌جمهور ارسال می‌کنند و او این صلاحیت را دارد که هر یک از آنها را وتو یا برای انجام برخی اصلاحات به مجالس ایالتی مسترد نماید.	وتوی مصوبات مجالس ایالتی

1. Andaman and Nicobar Islands
2. Chandigarh
3. Dadra and Nagar Haveli
4. Daman & Diu
5. Lakshadweep
6. Puducherry

7. Jammu & Kashmir
8. Solidarity, Unity, and Integrity of the Nation
9. Prorogue the Houses
10. Summons and Addresses Parliament
11. Dissolve the Lok Sabha

توضیحات	وظایف رئیس جمهور
وظیفه اعلان و پایان جنگ برعهده رئیس جمهور است.	فرماندهی کل نیروهای مسلح هند ^۱
تمامی معاهدات و قراردادهای مهم به نام رئیس جمهور منعقد می‌شوند.	لازم‌الاجرا شدن معاهدات بین‌المللی
ماده (۷۲) قانون اساسی به رئیس جمهور اختیار داده است تحت شرایطی محکومان دادگاه‌های هند را عفو نماید. احکام دادگاه‌های نظامی و جرائم اعدام می‌تواند توسط ریاست جمهوری نقض و متهمان مورد عفو قرار گیرند.	اختیار عفو ^۲
بدون توصیه‌های رئیس جمهور، هیچ لویح پولی نمی‌تواند در مجلسین هند مطرح شود. به طوری که سیاست‌های پولی و مالی هند در مراسم افتتاحیه مجالس لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها باید توسط رئیس جمهور مطرح شوند.	اختیار بالا در خصوص لویح پولی
اعلام وضعیت اضطرار ملی براساس مواد (۳۵۶، ۳۵۷ و ۳۶۰) قانون اساسی انجام می‌شود. شرایط اضطرار به سه بخش شرایط اضطرار ملی (ماده (۳۵۲) قانون اساسی)، شرایط اضطرار نقض قانون اساسی در یک ایالت (ماده (۳۵۶) نقض قانون اساسی) و شرایط اضطرار مالی (ماده (۳۶۰) قانون اساسی) تقسیم می‌شوند.	اعلام وضعیت اضطرار ملی ^۳

رئیس جمهور را استیضاح کنند [۲۷]. حداکثر ظرف چهار روز پس از اعلام رأی عدم اعتماد مجلس به رئیس جمهور، پیشنهاد برکناری وی باید به امضای نمایندگان مخالف برسد.

■ برکناری رئیس جمهور

با استناد به اصل شصت و یکم قانون اساسی در صورت اقدام خلاف قانون اساسی رئیس جمهور، مجلسین این کشور می‌توانند با رأی یک چهارم هریک از مجالس لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها،

گفتار سوم - ساختار، کارکرد و اهداف مجلس لوک ساب‌ها

فرق‌های در برخی ایالت‌ها همراه است، به همین دلیل به منظور برگزاری نظم و امنیت، انتخابات عمومی پارلمانی در این کشور بیش از یک ماه زمان می‌برد. انتخابات هفدهمین دوره انتخابات مجلس نمایندگان (لوک ساب‌ها) در ۱۱ آوریل ۲۰۱۹ آغاز و در ۱۹ مه ۲۰۱۹ پایان یافت. مجلس هفدهم تا آوریل ۲۰۲۴ به فعالیت خود ادامه خواهد داد. این دور از انتخابات در هفت مرحله در سراسر این کشور برگزار و نتیجه آن در ۲۳ مه ۲۰۱۹ (دوم خرداد ۱۳۹۸) اعلام شد. هشت هزار نامزد در این دور از انتخابات در قالب ۲۳۵۴ حزب با یکدیگر رقابت داشتند [۲۸].

در انتخابات سراسری پارلمانی سال ۲۰۱۹ بالغ بر نهمصد میلیون نفر واجد شرایط رأی دادن بودند که پانزده میلیون نفرشان بین ۱۹ - ۱۸ سال سن داشتند. انتخابات پارلمانی عمومی در این کشور به طور معمول پرهزینه‌ترین انتخابات در جهان است. برای

«مجلس سفلی»،^۴ «مجلس عوام»، «مجلس مردمی»،^۵ «لویه جرگه» و مجلس نمایندگان، سایر عناوین مجلس لوک ساب‌ها هستند. نظام سیاسی هند بر شاسی دموکراسی پارلمانی پیاده شده است یعنی هر حزب یا ائتلاف سیاسی که اکثریت کرسی‌های مجلس لوک ساب‌ها را در اختیار داشته باشد، دولت مرکزی را تشکیل می‌دهد، در حالی که این موضوع در جمهوری اسلامی ایران برعکس است و رئیس جمهور منتخب مستقیم ملت است، هر چند وزرا باید از مجلس شورای اسلامی رأی اعتماد بگیرند ولی مشروعیت رئیس جمهور در جمهوری اسلامی ایران مستقیم به آرای مردم گره خورده، به همین دلیل حوزه اختیارات آن بسیار بیشتر از اختیارات رئیس جمهور هند است.

■ فرایند و روش برگزاری انتخابات

انتخابات پارلمانی هند همواره با برخی خشونت‌های قومی و

1. Supreme Commander of the Indian Armed Forces
2. Pardoning Powers
3. Proclaim of National Emergency
4. Lower House
5. House of the People
6. 17th Lok Sabha

■ شرایط رأی دهندگان

شرایط رأی دهندگان در انتخابات مجلس لوک سابها عبارتند از:
- حداقل سن قانونی ۱۸ سال
- رأی دهندگان باید از شهروندان هند باشند. (در انتخابات به جنسیت، نژاد، طبقه اجتماعی، فرقه یا قومیت توجه نمی شود و تمامی شهروندان هندی بالای ۱۸ سال، از حقوق یکسان برای رأی دادن برخوردارند).

■ شرایط نامزدهای مجلس لوک سابها

شرایط نامزدی در انتخابات مجلس لوک سابها عبارتند از:
- داشتن حداقل ۲۵ سال سن،
- هر قانونگذار باید نمایندگی حداقل ۵۰۰ هزار نفر را در اختیار داشته باشد، یعنی هر شهر یا روستایی که حداقل ۵۰۰ هزار نفر جمعیت را داشته باشد، می تواند یک نماینده در مجلس نمایندگان (لوک سابها) داشته باشد [۳۵]،
- نباید در استخدام سایر نهادهای دولتی باشد،
- شهروند هند باشد. در جمهوری اسلامی ایران، نامزدهای نمایندگی مجلس باید ایرانی الاصل باشند ولی در هند، نامزد انتخابات فقط باید شهروند هند باشد.

■ انحلال مجلس لوک سابها

هر چند دوره فعالیت مجلس لوک سابها پنج سال است، ولی در شرایطی خاص به رئیس جمهور اختیار قانون اساسی داده شده است که این مجلس را زودتر از موعد مقرر منحل نماید [۳۶].

■ رئیس مجلس لوک سابها

در اولین نشست مجلس لوک سابها، قانونگذاران مجلس نمایندگان باید از بین خودشان، یک نماینده را به ترتیب به عنوان رئیس (سخنگوی پارلمان) و نایب رئیس انتخاب کنند. در حال حاضر، «شری ام بیرلا»^۱ ریاست مجلس لوک سابها را بر عهده دارد [۳۷]. کلمه «شری» پیشوندی است که قبل از تمامی قانونگذاران می آید و معادل کلمه «آقا» است.

مثال هزینه برگزاری انتخابات عمومی سال ۲۰۱۹ میلادی، حدود ۹ میلیارد دلار اعلام شد.

در این کشور با فاصله گرفتن از شمارش سنتی آراء، از «رأی گیری الکترونیکی»^۱ در تمامی حوزه‌ها استفاده می شود [۲۹]. برای کمک به رأی دهندگان بی سواد، هر یک از نامزدها در ایالت‌های مختلف با نماد حزبی خود معرفی می شوند. برای مثال گل نیلوفر آبی، نماد حزب بهاراتیا جاناتا (بی جی پی) است [۳۰].

■ مجری برگزاری انتخابات

مجری برگزاری انتخابات وزارت کشور است [۳۱].

■ نهاد ناظر بر انتخابات

کمیسیون انتخابات یک نهاد مستقل دولتی است که در تشخیص شرایط برگزاری انتخابات، نظارت بر فرایند و تأیید نتایج آن اختیار کامل دارد. انتخابات پارلمانی هند، گسترده ترین انتخابات در جهان است.

■ تعداد کرسی‌ها

هر یک از قانونگذاران مجلس لوک سابها، نمایندگی ۲۴۵۷۲۱۱ نفر را بر عهده دارد که بالاترین میزان نمایندگی در دنیاست. با استناد به اصل (۸۱) قانون اساسی هند، مجلس لوک سابها (مجلس نمایندگان) دارای ۵۵۳ کرسی است و حزبی که اکثریت کرسی‌ها را تصاحب نماید از طریق ائتلاف با احزاب کوچک تر، شورای وزیران (کابینه) را تشکیل می دهد [۳۲].

۵۳۰ نماینده از ایالات، ۲۰ نفر از فرمانداری‌ها و دو نماینده نیز از بین «هندهای انگلیسی تبار»^۲ توسط رئیس جمهور انتخاب می شوند [۳۳].

■ تعداد بانوان نماینده در هفدهمین مجلس لوک سابها

تعداد بانوان نماینده در مجلس هفدهم ۷۸ نفر است. به عبارتی نزدیک به ۱۷ درصد مجلس نمایندگان هفدهم را زنان تشکیل می دهند [۳۴]. در حال حاضر لایحه‌ای در مجلس هفدهم در حال بررسی است که در صورت تصویب نهایی، ۳۳ درصد نمایندگان لوک سابها باید از بانوان باشند.

1. Electronic Voting
2. Anglo-Indian Community
3. Shri Om Birla

تصویر ۳. لوگوی پارلمان و رئیس لوک ساب‌ها (مجلس نمایندگان)

<p>شری ام بی‌رلا رئیس مجلس نمایندگان هند (لوک ساب‌ها)</p> 	<p>لوگوی مجلس لوک ساب‌ها</p> <p>सत्यमेव जयते</p>	<p>لوگوی پارلمان هند</p> <p>PARLIAMENT OF INDIA</p>
---	--	---

و حوزه‌های ایالتی مطرح می‌کنند، در مجلس لوک ساب‌ها نیز در ابتدای جلسه، یک ساعت به نمایندگان برای پرسش از اعضای دولت در خصوص مشکلات جاری و دغدغه‌های نمایندگان در ابعاد داخلی و خارجی اختصاص می‌یابد.

■ نظارت بر دولت

مجلس لوک ساب‌ها (مجلس نمایندگان) بر فعالیت دولت نظارت دارد و دولت در قبال آن از مسئولیت سیاسی برخوردار است. همان‌گونه که در مجلس شورای اسلامی، نمایندگان قبل از آغاز هر جلسه، نطق‌هایی را در خصوص دغدغه‌های جاری در سطوح ملی

گفتار چهارم - ساختار، کارکرد و اهداف مجلس راجیا ساب‌ها

■ شرایط نامزدی در انتخابات مجلس راجیا ساب‌ها

- شرایط نامزدی در انتخابات مجلس راجیا ساب‌ها عبارتند از:
- داشتن حداقل ۳۰ سال سن،
- نداشتن شغل دولتی در زمان ثبت نام،
- تبعه هند بودن [۳۹].

■ انحلال راجیا ساب‌ها

مجلس راجیا ساب‌ها هیچ‌گاه منحل نمی‌شود و یک‌سوم اعضای آن در پایان هر دو سال تغییر می‌کند.

■ رئیس راجیا ساب‌ها

ریاست مجلس راجیا ساب‌ها به‌طور معمول با معاون رئیس جمهور است که همانند ساختار سیاسی ایالات متحده آمریکا است و همانند ساختار کنگره آمریکا، عضو موظفی پارلمان است. عضو موظفی پارلمان به نماینده‌ای اطلاق می‌شود که حضورش در مجلس مولود پُست و جایگاه سیاسی اوست و از طریق انتخابات عمومی مجلس لوک ساب‌ها انتخاب نشده است [۴۰].

از یازدهم آگوست ۲۰۲۲، «شری جاگدیپ دانخار»^۴ به‌عنوان چهاردهمین معاون رئیس جمهوری در تاریخ هند، «ریاست موظف مجلس راجیا ساب‌ها» را بر عهده دارد [۴۱]. «هار یواش نارایان سینگ»^۵ نیز از چهاردهم سپتامبر ۲۰۲۰، نایب رئیس مجلس راجیا ساب‌هاست [۴۲].

«مجلس علیا»^۱ «شورای ایالت‌ها»^۲ و مجلس سنا سایر عناوین مجلس راجیا ساب‌ها هستند. به همین دلیل به قانونگذاران این مجلس، لقب سناتور اطلاق می‌شود. این مجلس بیش از همه به مجلس لردهای انگلیس شباهت دارد.

■ تعداد کرسی‌ها

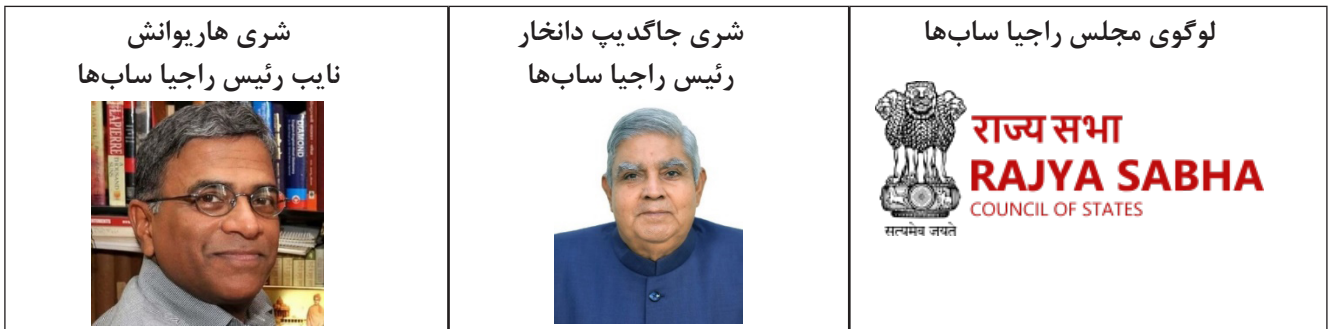
تعداد کرسی‌های مجلس راجیا ساب‌ها، ۲۴۵ کرسی است که ۲۳۳ سناتور انتخابی از بین نمایندگان مجالس ایالتی و فرمانداران کل هستند و دوازده سناتور را رئیس جمهور از بین ادیبان، دانشمندان، هنرمندان و نیکوکاران بر جسته انتخاب می‌کند [۳۸]. دوره فعالیت هر سناتور ۶ سال است. مجلس راجیا ساب‌ها یک نهاد دائمی است و یک‌سوم از اعضای آن هر دو سال یکبار بازنشسته شده و جای خود را به قانونگذاران تازه وارد می‌دهند. این مورد نیز مشابه مجلس سنا ایالات متحده آمریکا است.

■ انتخابات راجیا ساب‌ها

انتخابات قانونگذاران راجیا ساب‌ها غیرمستقیم است. سناتورهای هر ایالت به‌طور غیرمستقیم توسط هیئت یا کالج انتخاباتی همان ایالت براساس «نظام نمایندگی تناسبی»^۳ انتخاب می‌شوند. برخلاف بسیاری از کشورهای فدرال که سهمیه هر ایالت در مجلس سنا ثابت است، ولی در هند سهمیه هر ایالت به میزان جمعیت هر ایالت بستگی دارد. برای مثال ایالت «وتار پراداش» دارای ۳۱ سناتور و برخی ایالت‌ها دارای دو سناتور هستند.

1. Upper House
2. Council of States
3. Proportional Representation
4. Shri Jagdeep Dhankhar
5. Ex-officio Chairman Of The Rajya Sabha
6. Harivansh Narayan Singh

تصویر ۴. لوگو، رئیس و معاون رئیس مجلس سنا (راجیا سابها) [۴۳]

کمیته مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات،^۳ کمیته اخلاق، کمیته اهداف عمومی،^۴ کمیته شهرسازی، کمیته امتیازات و کمیته مقررات، کمیته‌های مجلس راجیا سابها هستند [۴۴].

■ کمیته‌های راجیا سابها مهم‌ترین مباحثات در خصوص لوایح دولت در کمیته‌ها بررسی می‌شوند. کمیته مشورت تجاری،^۱ کمیته تضمین‌های دولتی،^۲

گفتار پنجم - ابتکار و فرایند قانونگذاری در هند

پیش‌نویس لایحه توسط کارشناسان وزارتخانه ذی‌ربط تهیه و در شورای وزیران آماده می‌شود. شورای وزیران برای بررسی دقیق‌تر، «کمیته تحقیق» را تشکیل می‌دهد که پیشنهاداتش را به شورای وزیران ارائه می‌دهد و پس از اعمال اصلاحات، پیش‌نویس لایحه به تأیید شورای وزیران می‌رسد. گفتنی است دولت هند گروهی را متشکل از چندین وزیر به منظور بررسی لایحه‌ها و نیز دیگر موضوعات عمده تشکیل داده که به «گروه وزرا» معروف است. گفتنی است طرح لایحه در پارلمان هند همیشه به راحتی صورت نمی‌گیرد و از سوی اعضای احزاب مخالف برخی اوقات اختلال‌هایی انجام می‌شود به گونه‌ای که وزیر قادر به ارائه لایحه نیست و رئیس مجلس ادامه کار مجلس را برای مدتی متوقف می‌کند. **مرحله دوم:** ارائه لایحه به وزارت حقوق و دادگستری لایحه پس از تصویب نهایی در شورای وزیران به «وزارت حقوق و دادگستری»^۱ ارجاع و از طریق این وزارتخانه با امضای نخست‌وزیر، به رؤسای مجالس لوک سابها و راجیا سابها ارائه می‌شود. **مرحله سوم:** بررسی کارشناسی مجدد لوایح در کمیته‌های دائمی و مشترک

در نظام قانونگذاری هند، ابتکار ارائه لایحه فقط با دولت است، زیرا وزیران دولت، نمایندگان حزب اکثریت مجلس لوک سابها در قوه مجریه هستند. لازم است بین «لوایح پولی»^۵ و «لوایح غیرمالی» تفاوت قائل شد. لوایح مالی تنها قابل طرح در مجلس لوک سابهاست و نظر مجلس راجیا سابها بیشتر جنبه توصیه‌ای دارد.^۶ این لوایح پس از تصویب در مجلس لوک سابها برای توشیح رئیس‌جمهوری ارسال می‌شود، ولی لوایح غیرمالی ابتدا در مجلس لوک سابها بررسی و سپس به مجلس راجیا سابها ارجاع می‌شوند. اگر اختلافات مجالس لوک سابها و راجیا سابها در خصوص لایحه در مدت ۶ ماه برطرف نشود، رئیس‌جمهور برای خروج از بن‌بست سیاسی، خواستار برگزاری «نشست مشترک»^۷ بین مجلسین می‌شود [۴۵].
مراحل قانونگذاری شامل بررسی پیش‌نویس لایحه در مجلسین هند تا ابلاغ آن در روزنامه رسمی کشور است که شامل پنج مرحله زیر است:
مرحله اول: تشکیل کمیته تحقیق در شورای وزیران برای بررسی ابعاد پیش‌نویس لایحه

1. Business Advisory Committee
2. Government Assurances
3. Committee on Information and Communication Technology Management in Rajya Sabha
4. General Purposes Committee
5. Money Bills
7. Joint Sitting
8. Ministry of Law and Justice

۶. ماده (۱۹۸) قانون اساسی هند.

الف) توشیح مصوبه مجلسین توسط رئیس جمهور و تبدیل لایحه به قانون،

ب) مخالفت رئیس جمهور با مصوبه مجلسین هند.

گاهی اوقات رئیس جمهوری به دلایل گوناگون از امضای مصوبه پارلمان خودداری می‌کند و آن را برای انجام اصلاحاتی مجدداً به مجلس ارجاع می‌دهد. اگر توشیح مصوبه مجلسین هند بیش از ۶ ماه طول بکشد، آن لایحه لغو و دولت باید مجدداً لایحه جدیدی را ارائه دهد [۴۸]. این مرحله نیز شباهت بالایی به فرایند قانونگذاری در کنگره آمریکا دارد.

مرحله پنجم: انتشار قانون در روزنامه رسمی کشور

پس از توشیح مصوبه مجلسین توسط رئیس جمهور، لایحه به قانون تبدیل و برای اطلاع افکار عمومی در «روزنامه رسمی» منتشر می‌شود [۴۹].

گفتنی است دولت در موارد بسیار نادر، لایحه‌ای را در نشست مشترک اعضای مجالس لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها مطرح می‌کند. «لایحه ممانعت از ترور یسم» آخرین لایحه‌ای بود که دولت هند آن را ۲۶ مارس ۲۰۰۲ در نشست مشترک اعضای مجالس لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها مطرح کرد.

رؤسای مجالس لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها، لوایح ارجاعی دولت را برای بررسی تخصصی به «کمیته‌های دائمی» ارجاع می‌دهند. در سال ۱۹۹۳، تعداد کمیسیون‌های مجلسین هند از ۱۷ کمیسیون به ۲۴ کمیسیون افزایش یافت که هشت کمیسیون زیر نظر رئیس مجلس راجیا ساب‌ها و ۱۶ کمیسیون زیر نظر رئیس مجلس ساب‌ها فعالیت می‌کنند. هشت کمیسیون نیز بین دو مجلس مشترک است که به آن «کمیته» می‌گویند و اعضای آن از بین قانونگذاران هر دو مجلس نمایندگان و سنا انتخاب می‌شوند [۴۶]. راجیا ساب‌ها ۱۴ روز فرصت دارد در خصوص مصوبه مجلس نمایندگان (مجلس لوک ساب‌ها) اظهار نظر کند. هر گاه بین مجالس لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها اختلاف نظری وجود داشته باشد، با تشکیل «کمیته منتخب مشترک»،^۲ اختلافات طرفین برطرف می‌شود [۴۷].

مرحله چهارم: ارجاع مصوبه مجلسین هند برای توشیح رئیس جمهور

در صورتی که مجلس راجیا ساب‌ها پس از مدت ۱۴ روز در خصوص مصوبه مجلس لوک ساب‌ها اظهار نظری نکند، لایحه مذکور برای اینکه به قانون تبدیل شود، باید به توشیح رئیس جمهور برسد. در این بخش دو حالت زیر متصور است:

گفتار ششم - احزاب مجلسین هند

جغرافیایی و فرهنگی در این کشور است. حزب کمونیست هند در هفتم نوامبر ۱۹۶۴ پایه‌گذاری شد. این حزب از طریق ائتلاف با «جبهه سکولار ترقی خواه»^۵ و «جبهه چپ دمکراتیک»^۶ تلاش می‌کند نفوذش را در پارلمان هند حفظ نماید [۵۲]. «حزب باهوجان سامج» در ۱۴ آوریل ۱۹۸۴ توسط «کانشی رام»^۷ و «حزب کنگره ملی گرا» در دهم ژوئن ۱۹۹۹ توسط «شاراد پوار» و «طریق انوار» از بین طرفداران «گاندی» و «نهر» تأسیس شد. بیشترین رقابت حزبی برای تصاحب کرسی‌های هفدهمین دوره مجلس نمایندگان (لوک ساب‌ها) بین دو حزب قدرتمند «بهاراتیا جاناتا» و «کنگره ملی هند» بود و سایر احزاب، اقبالی برای اثرگذاری بر سیاست‌های مجلس نمایندگان هفدهم نداشتند [۵۳].

نقش احزاب و فراکسیون‌های پارلمانی در ساختار و فرایند قانونگذاری هند بسیار برجسته و تأثیرگذار است [۵۰]. هر حزب به تنهایی یا از طریق ائتلاف با سایر احزاب، برای تشکیل دولت به رأی ۲۷۲ از ۵۴۳ نماینده پارلمان نیاز دارد. برخی مواقع یک حزب آرای بالایی آورده است، ولی برای رسیدن به سقف ۲۷۲ رأی، تشکیل ائتلاف یا «جبهه»^۸ را می‌دهد. هر حزب یا فراکسیونی که بیشترین کرسی را در مجلس لوک ساب‌ها (مجلس نمایندگان) به دست آورد، دولت مرکزی را تشکیل می‌دهد.

بیش از ۷۰۰ حزب سیاسی در هند در سه گروه احزاب ملی، ایالتی و محلی با یکدیگر رقابت می‌کنند [۵۱]. ولی تاکنون فقط نمایندگان ۶ حزب موفق شده‌اند در تاریخ سیاسی هند به پست نخست‌وزیری دست یابند. از طرفی الگوی رقابت حزبی در ایالت‌های مختلف نیز متفاوت است که مولود تنوع بالای

1. Standing Committee
2. Joint Select Committee
3. Official Gazette
4. Alliance
5. Secular Progressive Alliance
6. Left Democratic Front
7. Kanshi Ram

مجموع ۵۴۳ کرسی، برای بار دوم پیروز انتخابات و «نارندرا مودی» مجدداً به عنوان نخست‌وزیر و رئیس «شورای وزیران» انتخاب شد [۵۶] و اقتدار این حزب در سپهر سیاسی هند به صورت محسوس گسترش می‌یابد [۵۷].

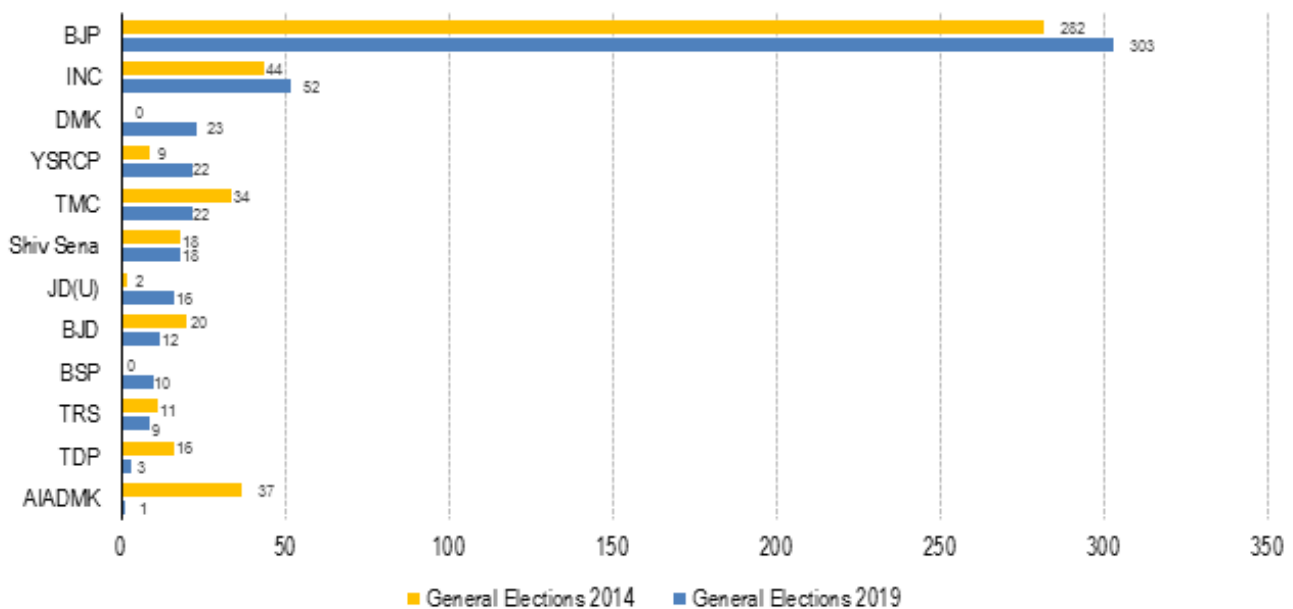
هر حزبی بتواند حد نصاب آرا یعنی نصف به علاوه یک (۲۷۲ نماینده از مجموع ۵۴۳ نماینده) را به دست آورد، بدون نیاز به ائتلاف با سایر احزاب می‌تواند دولت را تشکیل دهد. بنابراین شورای وزیران هند می‌تواند تک‌حزبی یا دولت ائتلافی باشد.

■ حزب بهاراتیا جانانا

حزب بهاراتیا جانانا (بی جی پی) ^۱ یا «حزب مردم هند» در ششم آوریل ۱۹۸۰ تأسیس و طی ۲۰ سال قدرت آن به تدریج افزایش یافت [۵۴]، به طوری که این حزب در انتخابات عمومی سال ۲۰۱۴ با تصاحب ۳۰۳ کرسی، اکثریت ۵۴۵ کرسی مجلس نمایندگان را به دست آورد و «نارندرا مودی» از طرف حزب حاکم به عنوان نخست‌وزیر هند انتخاب شد [۵۵]. در انتخابات سراسری ماه‌های آوریل - مه ۲۰۱۹، این حزب مجدداً با کسب ۲۸۲ کرسی از

تصویر ۵. آرای احزاب در انتخابات ۲۰۱۴ و ۲۰۱۹ پارلمان هند

Elected MPs across Political Parties

برمی‌دارند. برای مثال «حزب بی جی پی» یا حزب مردم پس از ائتلاف با احزاب کوچک‌تر، «جبهه ملی دموکراتیک»^۲ را تشکیل داد که رهبری آن را نخست‌وزیر وقت هند، «نارندرا مودی» برعهده دارد [۵۹].

جوهر لعل نهرو از حزب کنگره ملی، تاکنون بیشترین سابقه نخست‌وزیری هند را داشته است.

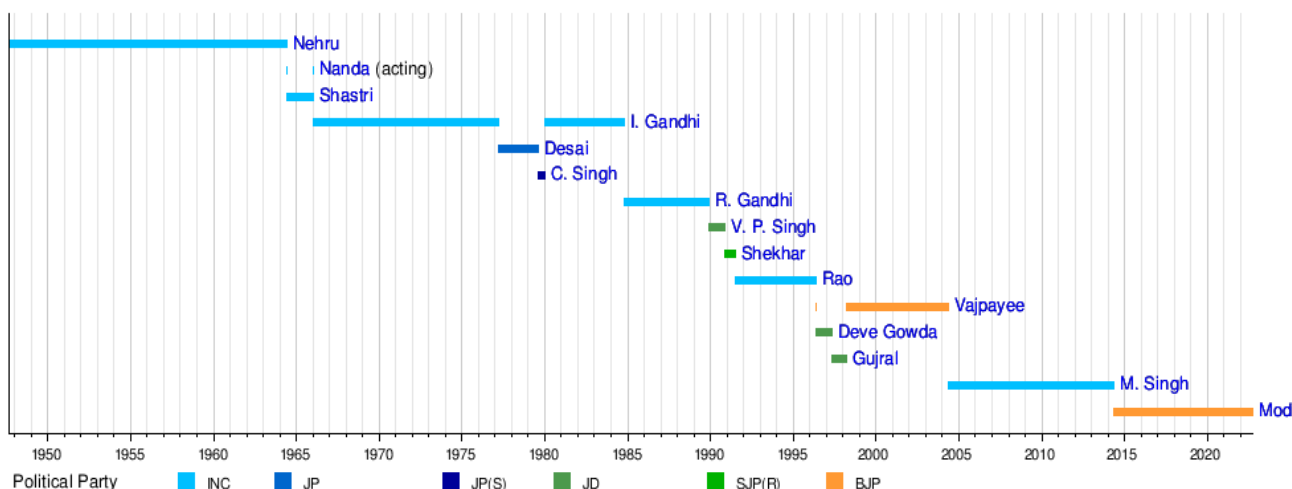
گفتنی است نخست‌وزیر و تمامی اعضای کابینه به مجلس نمایندگان (لوک سابها) پاسخ‌گو هستند [۵۸].

خانم «دراوادی مورمو»، رئیس‌جمهور هند نیز عضو حزب حاکم (حزب بهاراتیا جانانا) است. احزاب پیروز برای اینکه از حمایت حداکثری مجلس نمایندگان (لوک سابها) برخوردار باشند و بتوانند کابینه را تشکیل دهند، به سمت تشکیل ائتلاف حزبی گام

1. Bharatiya Janata Party (BJP)
2. Council of Ministers
3. National Democratic Alliance (NDA)

تصویر ۶. مدت حکمرانی نخست‌وزیران هند از بدو استقلال تاکنون

هستند. این حزب در حال حاضر ریاست «جبهه متحد ترقی خواه»^۴ را بر عهده دارد و برای اثرگذاری حداکثری در انتخابات مجلس لوک ساب‌ها، چهار شاخه دانشجویی، جوانان، زنان و کارگران را تشکیل داده که شاخه جوانان حزب به نام کنگره جوانان هند معروف است.

حزب کنگره ملی ۴۶ کرسی از ۵۴۳ کرسی مجلس لوک ساب‌ها و ۵۷ کرسی از ۲۴۵ کرسی راجیا ساب‌ها را در اختیار دارد. «جواهر لعل نهرو»^۵ به‌عنوان اولین نخست‌وزیر هند از این حزب انتخاب شد [۶۰] و تا زمان درگذشت او در ۲۷ مه ۱۹۶۴، به مدت ۱۶ سال و ۲۸۶ روز، نخست‌وزیر هند بود [۶۱].

■ حزب کنگره ملی

حزب کنگره ملی در ۲۸ دسامبر ۱۸۸۵ تأسیس شد و قدیمی‌ترین حزب سیاسی هند است. در سال ۱۹۱۴ با ورود مهاتما گاندی به این حزب، دوره جدیدی در فعالیت این حزب پایه‌گذاری می‌شود. او با رهبری این حزب، پرچمدار نهضت استقلال هند شد. مجالس لوک ساب‌ها و راجیا ساب‌ها پس از استقلال هند به مدت چهار دهه تحت سیطره حزب کنگره قرار داشتند. این حزب در راجیا ساب‌ها، رقیب حزب بهاراتیا جاناتا و به‌عنوان **حزب مخالف** شناخته می‌شود. از ۱۶ فوریه ۲۰۲۱، «ماپانا مالی کارجون خارج»^۱ و «ادهیر رانجان چودری»^۲ به‌ترتیب «رهبر حزب مخالف در مجلس راجیا ساب‌ها»^۳ و رهبر حزب کنگره ملی در هفدهمین دوره مجلس لوک ساب‌ها

گفتار هفتم - ارکان پژوهشی و آموزشی وابسته به مجلسین هند

ساب‌ها بر عهده «مرکز اطلاعات و تحقیقات»^۴ است که زیر نظر «کتابخانه پارلمان هند»^۵ فعالیت می‌کند [۶۲]. «بخش اقتصاد و امور مالی»^۶، «بخش امور علمی و آموزشی»^۷، «بخش امور حقوقی و

ارکان پژوهشی و آموزشی مجلسین هند عبارتند از:

۱-۷. مرکز اطلاعات و تحقیقات

رسالت ارائه اطلاعات به قانونگذاران مجالس لوک ساب‌ها و راجیا

1. Mapanna Mallikarjun Kharge
2. Adhir Ranjan Chowdhury
3. Leader of the Opposition of Rajya Sabha
4. United Progressive Alliance (UPA)
5. Shri Jawaharlal Nehru
6. Research and Information Service
7. Indian Parliamentary Library
8. Economic and Financial Affairs Wing
9. Educational and Scientific Affairs Wing

مشترک المنافع»^۸ و «مجمع رؤسای مجالس اتحادیه همکاری های منطقه ای جنوب آسیا»^۹ این امر به خوبی نشانگر تمرکز فصلنامه های این مرکز به سمت ارائه راهبرد به نمایندگان با رویکرد ارتقای عملکرد مجلسین هند در عرصه های بین المللی است.

-تهیه پیش نویس متن سخنرانی برای قانونگذاران شرکت کننده در سمینارهای بین المللی؛

کارکنان مجلسین هند برای استفاده از کتابخانه پارلمان باید از طرف دبیران کل مجالس لوک سابها و راجیا سابها مجوز داشته باشند.

کمیته کتابخانه پارلمان هند هر ساله به دستور رئیس مجلس لوک سابها دایر می شود تا در خصوص سازو کارهای توسعه کتابخانه، پیشنهاداتشان را به او ارائه کنند. اعضای کمیته ۹ نفر از قانونگذاران مجالس مرکزی هستند. سهم قانونگذاران مجلس لوک سابها و راجیا سابها به ترتیب ۶ و ۳ نفر است که توسط رؤسای مجلسین هند منصوب می شوند. از بین ۶ قانونگذار مجلس لوک سابها، نایب رئیس مجلس باید عضو آنان باشد.^{۱۰}

یکی از اولویت های مرکز اطلاعات و تحقیقات، دیجیتالی سازی اسناد و گزارش ها همچون کتابها و فصلنامه های الکترونیکی و خیز به سمت نوسازی کتابخانه دیجیتالی پارلمانی است.^{۱۱} وبسایت کتابخانه پارلمان هند از تنوع بالایی برخوردار است و با استفاده از ظرفیت کتابخانه هوشمند، در کمترین زمان به مخاطبان اطلاع رسانی می کند. مهم ترین اطلاعاتی که در وبسایت این کتابخانه بارگذاری شده اند عبارتند از:

- «کتاب های بزرگواران موجود در کتابخانه مجلس هند»^{۱۲} و بارگذاری آثار پژوهشی قانونگذاران ارشد و رجال عالی رتبه هند با هدف جمع و مستندسازی صاحبان تجربه و تخصص و هدایت آن به سمت ارتقای کارایی و اثربخشی پژوهش های قانونگذاری و نظارتی^{۱۳}

- انتشار عناوین کتب و گزارش های منتشر شده کتابخانه در

قانون اساسی»،^۱ «بخش امور پارلمانی»^۲ و بخش امور سیاسی؛^۳ پنج بخش مطالعاتی مرکز اطلاعات و تحقیقات پارلمان هند را تشکیل می دهند که زیر نظر معاونت پژوهشی فعالیت می کنند. مهم ترین وظایف این معاونت عبارتند از [۶۳]:

- ارائه خدمات پژوهشی به قانونگذاران بر حسب نوع درخواست و اهمیت موضوع به صورت «تک نگاره»،^۴ بروشور، کتابچه و جزوات؛

- تهیه پیش نویس متن سخنرانی برای رؤسای مجالس نمایندگان و رؤسا و نمایندگان هیئت های دیپلماتیک (این اقدام به صورت غیر مستقیم نقش «دیپلماسی پارلمانی پژوهشی»^۵ را در فعالیت های دیپلماتیک مجلسین هند افزایش داده است)؛

- تهیه پیش نویس قطعنامه ها به درخواست رؤسای مجلسین هند؛

- تهیه پیش نویس نامه های تفصیلی برای مجالس ایالتی با دستور دبیر کل مجلسین لوک سابها و راجیا سابها پس از برگزاری نشست آنان با قانونگذاران ایالتی (در پیش نویس این نامه ها، شرح تمامی فعالیت های مهم و پیشنهادات نوآورانه و خلاقانه ای که در مباحثات مجلس لوک سابها ارائه و در کارآمدگرایی این مجلس تأثیر گذار بوده اند، برای اطلاع نمایندگان ایالتی آورده می شود)؛

- انتشار کتابچه «اعضای مجلس لوک سابها در یک معرفی کوتاه و شرح زندگی اعضای آن»^۶ پس از مشخص شدن نتایج انتخابات؛

- انتشار کتابچه جیبی فهرست همایش ها و سمینارهای مهم بین المللی در هند با رویکرد افزایش ارتباط قانونگذاران با شبکه خبرگان؛

- انتشار فصلنامه «مجله اطلاعات پارلمانی»^۷ پیرامون آخرین ابتکارات و نوآوری های مجلسین هند و تجارب موفق سایر مجالس دنیا در حوزه بهبود مستمر فرایندهای پارلمانی؛

- انتشار فصلنامه «خبرنامه گروه های پارلمانی هند» با تمرکز بر موانع و شیوه های ارتقای کارآمدی گروه های دوستی مجلسین هند به منظور حضور قدرتمند هیئت های دیپلماتیک هند در مجامع پارلمانی، همایش های بین المللی، «مجمع پارلمانی کشورهای

1. Legal and Constitutional Affairs Wing

2. Parliamentary Affairs Wing

3. Political Affairs Wing

4. Monographs

5. Research Parliamentary Diplomacy

6. Members of Lok Sabha: A Brief introduction and Who's Who Containing Biographical Information about the Members of Lok Sabha

7. The Journal of Parliamentary Information

8. Commonwealth Parliamentary Association (CPA)

9. Association of SAARC Speakers and Parliamentarians

10. <http://parliamentlibraryindia.nic.in/Common.aspx?Param=../writereaddata/Library/Library%20Committee/Books%20Page.htm>

11. <http://parliamentlibraryindia.nic.in/bioprofiles.aspx>

12. Books on Dignitaries Available in the Parliament Library

13. <http://parliamentlibraryindia.nic.in/dignitaries.aspx>

رصد مباحث مطروحه در حوزه سیاست خارجی و امنیتی نشان می‌دهد که جهت‌گیری گزارش‌های بازوی پژوهشی مجلسین هند از سال ۲۰۲۲ تاکنون به سمت «هوش مصنوعی در جنگ»،^{۱۴} «حضور امنیتی رو به رشد چین در منطقه اقیانوس هند و پیامدهای آن برای هند»،^{۱۵} «منافع و نفوذ چین در جنوب آسیا»،^{۱۶} «نظم جهانی نوظهور - یک دیدگاه هندی»،^{۱۷} «پیامدهای ارزش‌های دیجیتال بر اقتصاد هند»، «تبانی چین و پاکستان»،^{۱۸} «تأثیر جنگ روسیه و اوکراین بر اقتصاد هند»،^{۱۹} «اروپا در محاسبات ژئواستراتژیک هند»،^{۲۰} «مسئله هسته‌ای ایران»،^{۲۱} «همکاری انرژی هند و خلیج فارس»،^{۲۲} «حوثی‌ها، حماس و حزب ا.ا.»، بازیگران غیردولتی در حال ساختن دولت‌های جایگزین»^{۲۳} تمرکز یافته‌اند.^{۲۴}

۲-۷. مرکز مطالعات سیاست پژوهی تحقیقات قانونگذار

«مرکز مطالعات سیاست پژوهی تحقیقات قانونگذار»^{۲۵} که عموماً با حروف اختصاری عبارت «مطالعات سیاست پژوهی» یعنی (PRS) شناخته می‌شود، از دیگر مراکز تحقیقاتی است که به‌عنوان اندیشکده‌ای مستقل از سال ۲۰۰۵ توسط دکتر «ماده‌اوان»،^{۲۶} یکی از محققین برجسته هند و آقای «ماده‌وکار»،^{۲۷} فارغ‌التحصیل دانشگاه هاروارد، بانکدار و فعال حوزه مالی تأسیس

ماهنامه «بولتن کتابخانه پارلمانی»^۱ برای اطلاع شهروندان؛^۲ بارگذاری «اسناد رسمی»^۳ و «آخرین مقالات» با رویکرد مستندسازی و دیجیتال‌سازی اسناد پشتیبان مطالعاتی؛^۴ انتشار «بریده‌های»^۵ در روزنامه‌های مهم هند و مستندسازی گزارش‌های مرتبط با مجلسین هند،^۶ بارگذاری «یادداشت‌های تحقیقی»^۷ که در آن خلاصه‌ای از تحقیقات انجام شده پیرامون موضوعی معین آورده شده است. در بخش «یادداشت‌های قانونگذاری»^۸ با تفکیک و اولویت‌بندی موضوعی قوانین، فرایند مستندسازی تحقیقات هموارتر شده است؛^۹ بارگذاری روزنامه‌های مهم داخلی و سه روزنامه خارجی نیویورک تایمز، فایننشیل تایمز و تایمز لندن به سه زبان هندو، انگلیسی و محلی؛^{۱۰}

برقراری لینک بین مرکز اطلاعات و تحقیقات با کتابخانه‌های مرجع با هدف تسهیل دسترسی قانونگذاران به فایل پی‌دی‌اف فصلنامه‌ها و «نشریات»^{۱۱} مهم به‌منظور اطلاع نمایندگان از آخرین نظرات و دیدگاه خبرگان.^{۱۲}

مرکز خدمات پژوهشی و اطلاعاتی علاوه بر ارائه پیش‌نیازهای اطلاعاتی در خصوص نظام مسائل اساسی کشور، وظیفه آگاهی‌بخشی به نمایندگان و تحلیل و ارزیابی تحولات داخلی و بین‌المللی در حوزه‌های مختلف را بر عهده دارد.^{۱۳}

1. Parliament Library Bulletin
2. <http://parliamentlibraryindia.nic.in/NewAddition.aspx>
3. Formightly Documentation
4. Press Clipping
5. <http://10.21.202.185/newsnic3/newslatest.aspx>
6. Research Notes
7. http://parliamentlibraryindia.nic.in/research_notes.aspx
8. Legislative Notes
9. http://parliamentlibraryindia.nic.in/reference_notes.aspx.
10. http://parliamentlibraryindia.nic.in/writereaddata/newspapers/newspapers_24082020.pdf.
11. Periodicals
12. http://parliamentlibraryindia.nic.in/Online_periodicals.pdf
13. <http://parliamentlibraryindia.nic.in/bulletinfile.aspx>
14. Artificial Intelligence in Warfare
15. China's Growing Security Presence in the IOR and its Implications for India
16. China's Interest and Influence in South Asia
17. Emerging World Order-An Indian Persepctive
18. China-Pakistan Collusion
19. Impact of Russia-Ukraine war on Indian Economy
20. Europe in India's Geo-Strategic Calculus
21. Iranian Nuclear Issue
22. India-Gulf Energy Cooperation
23. Houthis Hamas and Hezbollah - Non-State Actors Building Alternative Governments
24. <http://parliamentlibraryindia.nic.in/bulletinfile.aspx>.
25. Policy Research Studies Legislative Research (PRS Legislative Research)
26. M. R. Madhavan
27. C. V. Madhukar

تحقیقاتی احاطه دارد. رئیس هیئت مدیره این مرکز «سوبرامانیان رامادورای»^۲ است که سابقه مشاور نخست وزیر هند را در کارنامه خود دارد. وی از نخبگان سیاسی و اقتصادی هند با شهرت بین المللی است.^۳

شده و مستقیماً و منحصرأ با مجلسین هند همکاری دارد.^۱ مهم ترین رسالت این مرکز، بهبود فرایند و ارتقای شفافیت در روند قانونگذاری است. دکتر مادهاوان به عنوان مدیر عامل بر تمامی امور مرکز به ویژه امور

تصویر ۷. لوگو، بنیان گذار و رئیس هیئت مدیره مرکز مطالعات سیاست پژوهی

<p>سوبرامانیان رامادورای رئیس هیئت مدیره مرکز مطالعات سیاست پژوهی</p> 	<p>دکتر مادهاوان بنیان گذار و مدیر عامل مرکز مطالعات سیاست پژوهی</p> 	<p>لوگوی مرکز مطالعات سیاست پژوهی تحقیقات قانونگذار</p> <p>PRS LEGISLATIVE RESEARCH</p>
--	--	---

مرکز مطالعات سیاست پژوهی از چهار کمیته اصلی با عناوین «کمیته های دائمی مرتبط با ادارات»،^۴ «کمیته های مالی»،^۵ «کمیته های موردی»^۶ و «کمیته های پارلمانی»^۷ تشکیل شده است که هر یک از کمیته های فرعی تشکیل شده اند.

1. <https://prsindia.org/careers/what-we-do>.
2. Subramanian Ramadorai
3. <https://prsindia.org/aboutus/board-of-directors>.
4. Departmentally Related Standing Committees
5. Financial Committees
6. Adhoc Committees
7. Parliament Committees

جدول ۲. کمیته‌های اصلی و فرعی مرکز مطالعات سیاست پژوهی هند

رئیس کمیته	کمیته‌های فرعی	عناوین کمیته‌های اصلی
پرواناگودا گادپگودار ^۱ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	کمیته کشاورزی، دام‌پروری و فرآوری مواد غذایی	کمیته‌های دائمی مرتبط با ادارات
ششی تارور ^۲ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	مواد و کودهای شیمیایی	
راکش سینگ ^۳ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	ذغال سنگ، معادن و فولاد	
آبهیشک سینگوی ^۴ (نماینده راجیا ساب‌ها)	تجارت	
جوآل اورام ^۵ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	دفاع	
جاگدامبیکا پال ^۶ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	انرژی	
پرم چادهاری ^۷ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	امور خارجی	
جاوانت سینها ^۸ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	مالی	
لوکت چاترجی ^۹ (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	مواد غذایی، امور مصرف‌کنندگان و توزیع	
برجیلال ^{۱۰} (نماینده راجیا ساب‌ها)	امور داخلی	
بهوبانسوار کالیتا ^{۱۱} (نماینده راجیا ساب‌ها)	سلامت و رفاه خانواده	
ویوک تاکور ^{۱۲} (نماینده راجیا ساب‌ها)	تحصیلات، زنان، کودکان و ورزش	
تیروچی سیوا ^{۱۳} (نماینده راجیا ساب‌ها)	صنعت	
جاده‌ها و گانپاتراو ^{۱۴} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	ارتباطات و فناوری‌های اطلاعاتی	
بهارتروهاری مهتاب ^{۱۵} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	توسعه کار تساجی و مهارت	
شوشی مودی ^{۱۶} (نماینده راجیا ساب‌ها)	پرسنل، دادرسی، قانون و عدالت	
رامش بیدهوری ^{۱۷} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	نفت و گاز طبیعی	
رادها سینگ ^{۱۸} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	راه‌آهن	
کانیموژی کارونانیدھی ^{۱۹} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	توسعه روستایی	
جایرام رامش ^{۲۰} (نماینده راجیا ساب‌ها)	علم و فناوری، محیط زیست و جنگل‌ها	
راما دوی ^{۲۱} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	عدالت و توانمندسازی اجتماعی	
ویجی آسای ردی ^{۲۲} (نماینده راجیا ساب‌ها)	حمل و نقل، گردشگری و فرهنگ	
راجیو سینگ ^{۲۳} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	مسکن و امور شهری	
پاربهات بهای پاتل ^{۲۴} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	منابع آبی	
گیریش پاپات ^{۲۵} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	برآورد‌ها	کمیته‌های مالی
آدهیر چاودهاری ^{۲۶} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	حساب‌های عمومی	
سانتوش گنگوار ^{۲۷} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	شرکت‌ها (مقاطع کاران) عمومی	کمیته‌های موردی
پرم چادهاری (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	کمیته مشترک لایحه حفاظت از داده‌های شخصی (۲۰۱۹)	
سانجای جیسوال ^{۲۸} (نماینده مجلس لوک ساب‌ها)	کمیته مشترک لایحه (اصلاحیه) تنوع زیستی (۲۰۲۱)	

1. Parvatagouda Gaddigoudar
2. Shashi Tharoor
3. Rakesh Singh
4. Abhishek Manu Singhvi
5. Juel Juel Oram
6. Jagdambika Pal
7. Prem Prakash Chaudhary
8. Jayant Sinha
9. Locket Chatterjee
10. Brijlal
11. Bhubaneswar Kalita
12. Vivek Thakur
13. Tiruchi Siva
14. Jadhav Prataprao Ganpatrao

15. Bhartruhari Mahtab
16. Sushil Kumar Modi
17. Ramesh Bidhuri
18. Radha Mohan Singh
19. Kanimozhi Karunanidhi
20. Jairam Ramesh
21. Rama Devi
22. Vijayasai Reddy
23. Rajiv Ranjan (Lalan) Singh
24. Parbhatbhai Savabhai Patel
25. Girish Bhalchandra Bapat
26. Adhir Ranjan Chowdhury
27. Santosh Kumar Gangwar
28. Sanjay Jaiswal

۷-۳. مؤسسه تحقیقاتی و آموزشی پارلمانی برای دمکراسی

«مؤسسه تحقیقاتی و آموزشی پارلمانی برای دمکراسی»^۵ زیر نظر دبیرخانه مجلس لوک سابها به برگزاری کارگاه‌های آموزشی در خصوص قوانین نهادها، روندها و رویه‌ها پارلمانی و سایر موضوعات مورد نیاز اعضای مجلسین هند مبادرت می‌ورزد،^۶ به ویژه نمایندگان جدیدالورودی که سابقه فعالیت‌های دولتی نداشته و برای اولین بار حضور در مجلس لوک سابها را تجربه می‌کنند، از کارگاه‌های آموزشی این مرکز بهره می‌برند. برخی آموزش‌های تخصصی نیز متناسب با عضویت نمایندگان در کمیته‌های تخصصی به آنان ارائه می‌شود.^۷ گفتنی است شرکت مقامات مجالس قانونگذاری هند در فرصت‌های آموزشی و سفرهای مطالعاتی بین‌المللی از طریق این مرکز انجام می‌شود.^۸

۷-۴. مؤسسه تحقیقات پارلمانی و دولتی

«مؤسسه تحقیقات پارلمانی و دولتی»^۹ یکی دیگر از نهادهای متولی ارتقای دانش و مهارت نمایندگان و نامزدهای ورود به مجلسین هند است. این مرکز با برگزاری دوره‌های ظرفیت‌سازی برای مقامات و کارکنان وزارتخانه‌ها، کارکنان بخش اجرایی را با رویه‌ها و عملکردهای پارلمانی و الزامات آن در سطوح داخلی و بین‌المللی آشنا ساخته و بستر مفاهیم بیشتر میان قوای مقننه و مجریه را فراهم می‌سازد.

همان‌طور که در جدول شماره ۲ قید شده، مدیریت تمامی کمیته‌ها بر عهده نمایندگان از مجلسین هند است. گفتنی است که این کمیته‌ها عموماً دارای اعضای در حدود ۳۰ نفر از نمایندگان مجالس لوک سابها و راجیا سابها هستند. صرف نظر از مسائل و موضوعات مطرحه در مجلس، توسعه ارتباط قانونگذاران و نهادهای دولتی با آحاد مردم در اولویت امور این مرکز قرار دارد که به مردمی‌سازی فعالیت‌های تقنینی و نظارتی نمایندگان و همچنین سنجش افکار جامعه خبرگی هند در خصوص عملکرد مجلسین هند کمک می‌کند.

راهبرد این ارتباط، گردآوری نظرات و ملاحظات مشورتی از ذی‌نفعان و انجمن‌های صنعتی و تخصصی در خصوص لوایح در حال بررسی است.^۱ از دیگر کارویژه‌های این مرکز گزینش دستیارانی از جامعه دانشگاهی، به ویژه دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها برای نمایندگان مجلسین هند است. این مهم از طریق اعلام فراخوان برای اعطای بورسیه، تحت عنوان «دستیاران قانون‌گذاری اعضای پارلمان»^۲ صورت می‌گیرد. رصد مطالب منتشر شده در صفحه اصلی تارنمای این مرکز نشانگر اهتمام آن به حوزه داخلی، طرح‌های عمرانی ملی چون خطوط ریلی، انرژی، کشاورزی، آبرسانی و فضای مجازی است.^۳ در حوزه سیاست خارجی، نحوه جذب سرمایه‌گذاری خارجی، رابطه با چین، «رفاه دیاسپورای»،^۴ مسائل مربوط به کارگران مهاجر و همسایگان از اولویت بر خور دارند.

1. <https://prsindia.org/>.

2. The Legislative Assistants to Members of Parliament (LAMP)

3. <https://prsindia.org/>.

۴. دیاسپورا در ریشه یونانی خود به معنی مهاجرت و سکنی گزیدن در سرزمین جدید است. مفهوم امروزی دیاسپورا ناظر بر جوامعی انسانی است با ریشه‌های مشترک ملی یا مذهبی که ناچار از جلائی وطن و سرزمین خود شده و در مکان جدید سکنی گزیده‌اند. اما در این مفهوم، جوامع مذکور رابطه عاطفی - اجتماعی خود با وطن را حفظ کرده و نسبت به سیاست‌های کشور متبوعشان دغدغه‌مند هستند.

5. Parliamentary Research and Training Institute for Democracies (PRIDE)

6. <http://164.100.47.194/bpstnew/aim1.aspx>

7. <https://loksabhadocs.nic.in/bull2mk/2019/28.10.19.pdf>.

8. <http://164.100.47.194/bpstnew/aim1.aspx>.

9. Parliamentary and Administrative Research Institute (PARI)

تصویر ۸. لوگوی ارکان آموزشی وابسته به مجلسین هند

گفتار هفتم - جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

یکی از ملزومات دیپلماسی پارلمانی متوازن در مسیر قرن پیش‌رو - قرن آسیا، گسترش روابط همه‌جانبه پیرامون منافع مشترک با مجالس کشورهای تأثیرگذار همچون هند، روسیه، چین، مالزی و اندونزی است. در این میان گسترش رایزنی‌های دیپلماتیک فراکسیون‌های مجلس و رؤسای هیئت‌های دیپلماتیک و گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی برای شناسایی ظرفیت‌های دوجانبه در قالب سازمان همکاری شانگهای، رایزنی‌های دوجانبه برای تأسیس اتحادیه بین‌المجالس بریکس، برگزاری کنفرانس‌های منطقه‌ای برای امنیت پایدار در منطقه از جمله افغانستان، یا اشتراک‌گذاری تجارب مجالس دو کشور در خصوص نظام مسائل اساسی کشور از جمله بحران کمبود آب یا تجارب دو کشور در حوزه کاربست هوش مصنوعی در حوزه قانونگذاری و نظارت در کنار اتخاذ مواضع همسو در مجمع مجالس آسیایی و اتحادیه بین‌المجالس جهانی از ظرفیت بالایی برای گسترش همکاری‌های دوجانبه برخوردار است. از طرفی با توجه به اولویت منطقه‌گرایی اقتصادی برای مجلسین هند، بستر مساعدی برای گسترش دیپلماسی پارلمانی اقتصادی و نحوه معاضدت مجالس دو کشور برای اجرای سریع‌تر و کم‌هزینه‌تر پروژه‌های مشترک فراهم است. مجلس شورای اسلامی از طریق فعال‌سازی ظرفیت‌های خود در حوزه روابط خارجی می‌تواند نقش مؤثری در ارتقا سطح روابط ایران و هند ایفا نماید.

منابع و مأخذ

- [1] <https://go2tr.co/mag/largest-countries-in-the-world>. [Online].
- [2] <https://www.worldbank.org/en/country/india/overview>. [Online].
- [3] <https://www.worldometers.info/world-population/india-population/>. [Online].
- [4] <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country>. [Online].
- [۵] ن. امامی «مشترکات فرهنگی و آیینی قوم هند و ایرانی و ریشه‌های کهن آن»، مجله مطالعات ایرانی، ۱۰۷، شماره ۶۱، ۳۷، سال هشتم.
- [6] <https://knowindia.india.gov.in/independence-day-celebration/>. [Online].
- [7] h.-g.-i. Constitution of India. [Online].
- [8] <https://indianexpress.com/article/explained/why-january-26-is-celebrated-as-republic-day-6230037/>. [Online].
- [9] <https://currentaffairs.adda247.com/26-january-2023/>. [Online].
- [10] <https://india.mfa.gov.ir/portal/GeneralCategoryServices/5192>. [Online].
- [11] <https://main.sci.gov.in/>. [Online].
- [12] https://legislative.gov.in/sites/default/files/COI_English.pdf. [Online].
- [13] <https://www.india.gov.in/my-government/constitution-india>. [Online].
- [۱۴] س. ا. د. هند، «ساختار سیاسی و نظام حکومتی هن» سفارت جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو، دهلی نو، ۱۴۰۲.
- [15] http://law.uok.edu.in/Files/5ce6c765-c013-446c-b6ac-b9de496f8751/Custom/Powers_and_Functions_of_President_in_India.pdf.

[۱۶] ر. مقدم «ساختار نظام انتخاباتی هند، شماره مسلسل ۱۰۲۴»، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات سیاسی، ۲، ۱۳۸۸.

[۱۷] خ. س. وزیری «بررسی تطبیقی نظام قانونگذاری در هند و ایران»، پایگاه تخصصی نشر مقالات حقوقی، حق گستر، p. ۴.

[۱۸] ت. ی. ماندانا «بررسی روند توسعه سیاسی دولت در جامعه هندوستان»، فصلنامه دولت پژوهی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، p. ۱۳۹۸، ۷۹.

- [19] <https://www.toppr.com/ask/question/what-is-the-term-of-office-of-the-president-of-india/>. [Online].
- [20] <https://www.india.gov.in/topics/governance-administration/state-legislature>. [Online].
- [21] <https://currentaffairs.adda247.com/states-and-capitals-of-india/>. [Online].
- [22] <https://www.indiatoday.in/education-today/gk-current-affairs/story/the-president-of-india-powers-and-responsibilities-1880001-2021-11-23>. [Online].
- [23] <https://babel.ua/en/news/81846-draupadi-murmu-became-the-new-president-of-india>. [Online].
- [24] <https://www.careerlauncher.com/upsc/president-election/>. [Online].
- [25] <http://projectbritain.com/royal/role.htm>. [Online].
- [26] <https://www.thehindu.com/opinion/op-ed/what-is-dissolution-of-lok-sabha/article26994519.ece>. [Online].
- [27] <https://indiankanon.org/doc/594857/>. [Online].
- [28] <https://prsindia.org/parliamenttrack/vital-stats/profile-of-the-newly-elected-17th-lok-sabha>. [Online].
- [29] <https://www.geeksforgeeks.org/election-system-in-india/>. [Online].
- [30] <https://ecisveep.nic.in/voters/how-to-vote/>. [Online].
- [31] <https://www.legalserviceindia.com/legal/article-8062-appointment-of-supreme-court-judges.html>. [Online].
- [32] <http://loksabhaph.nic.in/Members/AlphabeticalList.aspx>. [Online].
- [33] <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s380537a945c7aaa788ccfcd1b99b5d8f/uploads/2023/05/2023050195.pdf>. [Online].
- [34] <https://prsindia.org/parliamenttrack/vital-stats/profile-of-the-newly-elected-17th-lok-sabha>. [Online].
- [35] <https://byjus.com/question-answer/what-are-the-qualifications-required-for-a-person-to-participate-in-the-lok-sabha-election-1/>. [Online].
- [36] <https://www.thehindu.com/opinion/op-ed/what-is-dissolution-of-lok-sabha/article26994519.ece>. [Online].
- [37] <https://loksabha.nic.in/>. [Online].
- [38] <https://rajyasabha.nic.in/Members/PartyWiseSummary>. [Online].
- [39] <https://rajyasabha.nic.in/FAQ>. [Online].
- [40] <https://www.lawinsider.com/dictionary/ex-officio-member>. [Online].
- [41] <https://Vicepresidentofindia.nic.in/>. [Online].
- [42] <https://starsunfolded.com/harivansh-narayan-singh/>. [Online].
- [43] <https://rajyasabha.nic.in/Home/Chairman>. [Online].
- [44] <https://rajyasabha.nic.in/Members/TermWise>. [Online].
- [45] <https://accountabilityindia.in/blog/the-process-of-lawmaking-in-india/>. [Online].
- [46] https://rajyasabha.nic.in/Committees/DepartmentRelatedSC_RS?id=14. [Online].
- [47] <https://indianculture.gov.in/rarebooks/report-joint-select-committee-government-india-bill>. [Online].
- [48] <https://byjus.com/free-ias-prep/veto-power/>. [Online].
- [49] <https://indiankanon.org/search/?formInput=official%20gazette%20act>. [Online].
- [50] <https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/list-of-all-the-political-parties-in-india-1476786411-1>. [Online].

[۵۱] ا. عالمی «آشنایی با کشور هندوستان»، انتشارات خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران در هند، ۱۳۹۱

- [52] <https://www.loc.gov/item/lcwaN0002841/>.
- [53] <https://www.britannica.com/topic/Nationalist-Congress-Party>.
- [54] <http://www.apbjp.org/eng/history/>.
- [55] <https://www.mapsofindia.com/parliamentaryconstituencies/>.
- [56] <https://www.britannica.com/topic/list-of-prime-ministers-of-India-1832692>.
- [57] <https://prsindia.org/parliamenttrack/vital-stats/profile-of-the-newly-elected-17th-lok-sabha>.
- [58] S. Dam, "Executive", in Choudhry, Sujit; Khosla, Madhav; Mehta, Pratap Bhanu (eds.), "The Oxford Handbook of the Indian Constitution, Oxford and New York, p. 307, 2016.
- [59] <https://www.britannica.com/topic/National-Democratic-Alliance-political-organization-India>.
- [60] https://www.pmindia.gov.in/en/former_pm/shri-jawaharlal-nehru/.
- [61] <https://indianexpress.com/article/political-pulse/india-prime-ministers-series-jawaharlal-nehru-first-longest-serving-pm-7922136/>.
- [62] <http://parliamentlibraryindia.nic.in/Common.aspx?Param=../writereaddata/Library/Services/Research-Information-Services.htm>.
- [63] www.parliamentofindia.nic.in/www.loksabha.nic.in..
- [64] <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country>. [Online].
- [65] <https://www.mapsofindia.com/parliamentaryconstituencies/>.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ | صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ | پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir